

Söyleyiş Yanlışları

A. Bican ERCİLASUN

Söyleyiş yanlışları

Ahmet Bican Ercilasun

Bir zamanlar telaffuz hataları derdik. Herhâlde benim neslim yaygın olarak yine böyle diyor. Ama neme lazım dedim kendi kendime, kimisi *teleffuz* demeye kalkar, kimisi de ortadaki heceyi *lala* kelimesindeki *la* gibi söyler. Kimisi de “hata”nın hangi hecesini uzatacağını bilemez, iyisi mi “söyleyiş yanlışları” deyip insanları uğraştırmayayım. Öyle ya, öğrenmeye ve çabalamaya ne gerek var, köyümüzde, mahallemizde nasıl konuşuyorsak aynı şekilde konuşmaya devam edelim. Ya birisi de *yanlış* yerine *yalnış* deyiverirse? Kelime Türkçe kökenli olmuş Arapça kökenli olmuş fark etmez, yeter ki bize yük yüklemeyiniz.

İsterseniz “kelime”den başlayalım. Heceleri vurgulamayı çok seven birileri orta heceyi uzatarak kelime deyip duruyor. Hem de İmam Hatip Lisesi’nde okuyan birileri. Kardeşim, lam harfinden sonra ye harfi olmadığını bilmiyor musun? Arapça dersinde bunu öğretmediler mi sana? Lütfen kelime diye konuşmayı bırak, ortadaki heceyi uzatmadan kelime de. Senin yanlış konuşman bir şey değil de insanların birçoğu da sana bakıp kelime diyorlar.

Bir de Salı günü mü Çarşamba günü mü TBMM’de grup toplantıları oluyor ya yine İmam Hatipli birileri Türkiye Büyük Millet Meclisi deyip duruyor. Bu kelimedede de lam’dan sonra ye harfi yok yani ortadaki heceyi uzatmayacaksınız. Yoksa, “Nasıl olsa meclisin itibarını sıfırladık bari -li- hecesini uzatarak ona biraz saygınlık kazandıralım.” mı diyorsunuz? İster itibar ister saygınlık deyiniz, o kavram düzgün konuşmakla doğru orantılıdır.

Haydi meclisten dışarı çıkalım biraz. “Sözüm meclisten dışarı” derler ya, biz de meclisin dışına çıkalım. Çıkalım çünkü bir de bakmışsınız, burnumuza bir yumruk yemişiz.

Nereye gidelim? Şu güzel güzel kızlar güzel güzel elbiseleri gösteriyor ya, birilerinden izin çıkarsa oraya doğru uzanalım. Öyle ya birileri araba vapurundan çıkanların eteklerine bakıp insanları azarlamıyor muydu? Şimdi defile denen etkinliğe uzanacaksa belki de yine birilerinden izin almamız gerekir.

Bu kez Arapça değil Fransızca bir sözle karşı karşıyayız, *defile* kelimesiyle. İşte bu kelimenin orta hecesini de uzatmadan söylemek gerekir, *defile* değil *defile*.

Evvel yoğ idi işbu âdet yeni çıktı misali son hecelerde de bir uzatmadır gidiyor. *Benzerî* diye diye sondaki heceyi sündürdükçe sündürüyor bazıları. Kardeşim, *benzer* Türkçe kökenli bir sözdür, sonuna gelen *+i* de Türkçenin iyelik ekidir, (onun) *evi*, *kalemi* der gibi. Lütfen *benzerî* demeyiniz, sonra insanlar *evî*, *kalemî*, *güneşî* demeye başlarlar. Arapçadan gelen aitlik eki değil ki bu! Kaldı ki Türkler o eki bile bazı kelimelerde kısaltırlar, *kurşunî* demezler *kurşuni* derler.

Böyle son hecesini kısalttıkları bir kelime daha var: *Ermeni*. Sondaki *i* aslında uzundu ama Türkler bunu kısaltarak söylemişler. Şimdi yeniden uzatmanın âlemi var mı?

Ermeni demişken Azerbaycan’ı hatırlamamak olmaz. Adam hem de Azerbaycan’la ilgili olarak konuşuyor ama o da ne ya Azerbeycan diyor ya da Azarbaycan. İlk hecedeki a sesini hafifçe uzatacaksınız, ikinci heceyi e ile, sonraki heceleri de a ile söyleyeceksiniz: Azerbaycan.

Şimdi “hafifçe uzatacaksınız” dedim ya bazı insanlar yine tutturup “Şapkalar kaldırılmasaydı böyle

olmazdı." diyecekler. Hiçbir dönemde şapkalar tamamen kaldırılmadı bu bir. İkincisi ve daha önemlisi bu bir eğitim meselesidir. Nasıl yazarsanız yazınız, insanlara doğru telaffuzu ancak eğitimle öğretebilirsiniz.

"Eğitim mi kaldı hocam?" dersiniz, eh ona da şapka çıkarmaktan başka bir karşılığım olmaz.